

ЕТНОЛОГІЯ. ЕТНОГРАФІЯ. ІСТОРІЯ КУЛЬТУРИ

УДК 94(479)

Оксана Ятищук

УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ДЖЕРЕЛО ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ

Стаття присвячена дослідженню української народної творчості як історико-етнографічного джерела. Народна творчість містить у собі відображення різних елементів народного життя. У ній поетичною мовою показано як світобачення етносу, так і різноманітні аспекти народного побуту. Саме цей факт викликає науковий інтерес етнологів.

Ключові слова: фольклор, колядки, весільні пісні, казка, суспільно-побутова лірика.

Розробка історії народної творчості складає одне із найактуальніших завдань сучасної фольклористики. Актуальність цього завдання визначається декількома причинами. Лише в результаті широкого історичного вивчення можна підійти до виявлення закономірностей розвитку фольклору, по-справжньому розкрити усі ті художні багатства, які створив народ. З іншого боку, вивчення багатовікової історії фольклору має підвести нас до правдивого розуміння сучасного стану народної творчості і перспектив її розвитку. Таким чином, минуле являє значний інтерес не лише саме по собі, але і тим, що воно пояснює сьогодення.

У якості найближчого практичного завдання розробка цієї значної проблеми постала перед нашою наукою в останні десятиліття. Звичайно, питання історії української фольклористики як загальні, так і більш вузькі, завжди викликали інтерес у дослідників. Проте, варто зазначити, що саме в останній час сформувалися необхідні умови для вивчення історико-фольклорного процесу в цілому. Наслідком цього були перші узагальнені праці, монографії, статті із окремих питань фольклору [1; 3; 5–7].

Фольклор завжди вивчався як важлива складова частина народної культури. Використовувався він в українській та світовій науці і в якості джерела при історико-етнографічних дослідженнях. Вчені різних напрямків користуються при цьому різними методами і по-різному інтерпретують фольклор. Значення його, зазвичай, сумніву не підлягає.

Усна народна поезія – невід’ємна частина народної культури. У ній у своєрідній художній формі відображенні життя і духовний символ народу, що його створює і зберігає. Тому вивчення будь-якого народного поетичного твору (чи жанру фольклористики), якщо воно ведеться з методологічних позицій, обов’язково розкриває і певні аспекти побуту і світогляд народу. Народна поезія органічно входить в побут народу, супроводжуючи усі важливі віхи у житті людини та її сім’ї, роботу і дозвілля, свята і обряди, і без неї характеристика народного життя буде неповною, збіднілою:

Та коли ня, молодого, учили косити –
Загнав косу в кротовину, почав термосити.
Ой коби ви, люди, знали, який я хлопчище:
Та як візьму косу в руки – сама коса свище.
Уже трава нагучала, можна би косити,
Та не маю миленької – хто буде сушити?
Бери, жоно, граблі в руки, а я беру косу,
Чей, з тобою за все літо віз сіна накошу.

(Записала Вознюк Інна від Переца Юрія Васильовича, 1946 р. н. із с. Липецька Поляна Хустського району Закарпатської обл.).

Характер фольклору і його роль в народному побуті на кожній стадії суспільного розвитку має свої особливості. На ранніх етапах історії людства усна народна поезія не лише мистецтво. Вона має практичне значення і є енциклопедією народних знань та досвіду, збірником народних уявлень про світобачення, природу, суспільство, історію, моральний та правовий кодекс тощо. Тому вивчення історії будь-якого суспільства на ранніх стадіях його розвитку неможливе без залучення фольклору, який при дослідженні проблем світоглядного характеру і соціальної організації є основним, а досить часто і єдиним джерелом. З розвитком суспільства усна поетична творчість за своєю функцією все більше зближується з літературою, але весь час вона залишається тісно пов’язаною із побутом народу і висловлює погляди, ідеали і прагнення різних прошарків суспільства.

Пізно восени, у середу вранці
Зрадив господар славних повстанців.

Повстанці спали, нічого не знали,
 Вороги люті хату обняли.
 Один повстанець дуже завзятий
 Зразу був вбитий, як вийшов з хати.
 Другий повстанець тим не журився:
 Друг мій загинув, сам буду бився –
 Бився повстанець дванадцять годин,
 Думає, що вночі утечи годен.
 Згинув повстанець – нарід в тривозі,
 Плеться невинна кров по дорозі.
 А за ту кровицю, що тепер плеться
 Ворогам лютим люд відіміється.

(Записала Фойт Тетяна від Турчин Емілії, 1926 р. н. із с. Городниця Підволочиського району Тернопільської обл.)

Однією із важливих специфічних особливостей усної поезії є те, що у ній нове своєрідно поєднується із традицією, поряд із широким і всебічним зображенням сучасного життя в ній зберігаються художні образи, мотиви, окремі елементи, а подекуди й цілі твори, що беруть початок від найвіддаленіших епох. Тому навіть поетична творчість високо розвинутого народу може дати багато інформації для вивчення його минулого. А подекуди вона є єдиним свідком існування у минулому народу, що ми вивчаємо, таких уявлень і соціальних інститутів яких за іншими джерелами встановити неможливо [9, с. 12]. Так, у нас є дуже мало свідчень про обряд ініціації; випробування, які завжди випадають на долю героїв чарівних казок, перепони, які їм доводиться долати, однозначно вказують на те, що цей обряд у них був.

При вивченні народного побуту, сучасного або відносно недалекого минулого, народна поетична творчість не відкриє, звичайно, явищ, невідомих етнографу з власних спостережень чи письмових джерел.

При розробці різних проблем значення фольклору неоднакове. При вивченні матеріальної культури він служить в основному лише як додаткове джерело. Звичайно, в різних фольклорних творах зустрічається опис житла, одягу, домашнього скарбу, знарядь праці, зброї тощо (у тому числі і назви предметів, що вже щезли з побуту):

Купи мені шіріночку
 Аби-м ся завила.
 Купи мені у Тячеві
 Свиту на неділю.
 То я вбую постоятя,
 Хоть ми й ся не любить,
 Може, любок догадливий
 Та чіжемки купить.

(Записала Манзюк Ольга від Орос Юлини Степанівни, 1939 р. н. із с. Буштино Тячівського району Закарпатської обл.)

Але про все це, зазвичай, відомо більш повно з археологічних та етнографічних матеріалів, фольклор може дати лише додаткові дані. У цих випадках не усна поезія слугує джерелом, а співставлення предметів, що згадуються в окремих творах, з етнографічними та археологічними даними може слугувати основою для їх хронологічного і географічного уточнення. А у деяких випадках, як вказує В. Соколова «допомагає визначити їх приналежність певному періоду (так, дослідження, проведені Р. Ліпець та М. Рабиновичем, доводять, що майже усі предмети озброєння богатирів, що зустрічаються в билинах, і згадуванні в них прийоми ведення війни відносяться до домонгольського періоду; про цей же час говорить опис в билинах житла та інших речей матеріальної культури» [9, с. 13].

Згадка в народній поезії тих чи інших предметів говорить також про розповсюдження їх у минулому і про ставлення до них населення, показує їх смаки у різні епохи. Наприклад, опис зовнішності і одягу позитивних героїв говорить про ідеал краси, показує, який одяг вважався кращим, дорожчим.

А на Ганусі
 Червоні чобітки.
 То я дав, то я дав, то я дав,
 Бо я си її сподобав.
 А на Ганусі
 Золотий перстеник
 То я дав, то я дав, то я дав,

Бо я си її сподобав.

(Записала Муц Соломія від Гуляк Надії Дем'янівни, 1947 р. н. із с. Шпиколоси Золочівського району Львівської обл.)

У деяких випадках згадка окремих предметів, не характерних для народу, у якого записано твір, може слугувати основою для твердження про культурно-історичні зв'язки між племенами і народами.

Фольклорні твори дають точну і повну характеристику типу господарства, особливостям матеріальної та духовної культури та ін. Досить яскраво у них показані сімейні стосунки (особливо у весільних та сімейних піснях):

Ой зозуля на калині,
Та я, бідна, на чужині,
На чужину дали, за мене не дбали,
Чи не жаль же ж то мені?
Ой, чую я через люди,
Що батенько в гостях буде.
А батенько іде, до хати вступає,
Доня хліба не має.

(Записала Славинська Оксана від Олещук Ганни Михайлівни, 1937 р. н. із с. Луб'янки Збарязького району Тернопільської обл.)

В українському фольклорі не лише з надзвичайною яскравістю змальована селянська сім'я, але і зберігається багато моментів, що розповідають про ранні форми шлюбу та сім'ї. Те ж саме можна спостерігати і у фольклорі інших народів. Досить повно у фольклорі представлені соціальні стосунки і соціальні інститути, причому – і що особливо важливо – у цих творах показано відношення простого українського народу до панівного класу, державного апарату, висловлюються народні прагнення, малюються соціальні утопії і т.п.

Заграло море у неділю зранку,
А на тім морі дерево стоїть,
А на тому дереві три голубоньки,
Три голубоньки радоньку радять,
Радоньку радять, як світ рятувать.
Що перший голуб в море упав –
Виніс він з моря золотий камінь,
Що другий голуб в море упав –
Виніс він з моря срібляний камінь,
Що третій голуб в море упав –
Виніс він з моря мідяний камінь.
Що із золотого – сонце повстало,
А із срібного – місяць зародився,
А із мідяного – зірки постали.

(Записала Костюк Юлія від Стасюк Марії Василівни, 1920 р. н. із с. Плиска Лановецького району Тернопільської обл.)

Дослідження таких творів надзвичайно важливо для вивчення світобачення і соціальних ідеалів українців, і яких з такою повнотою та якістю ніяке інше джерело дати не може. Надзвичайно важливу роль відіграє народна поезія при вивченні усіх проблем світоглядного характеру, і передусім – релігійних вірувань і уявлень, які зафіксовані в піснях і замовляннях, що супроводжують обряди, в міфах, легендах тощо. Зупинятися на цьому не має потреби, так як значення фольклору в цьому відношенні загальноприйняте. Дані народної творчості досить важливе значення мають в етногенетичних дослідженнях. Їх необхідно враховувати і при вивченні етнічних груп окремих народів. Усно-поетична традиція має свої специфічні регіональні відмінності, які відображаються як у складі репертуару, так і в змісті і стилі творів різних жанрів. Ці відмінності, інколи досить істотні, обумовлюються етнічним складом населення, особливостями його історичного розвитку, своєрідністю господарства і побуту, зв'язками з іншими народами. Такі відмінності найсильніше проявляються в жанрах, які беруть свій початок в далекому минулому, особливо в обрядовій поезії. Наукове дослідження В. Чичерова стосовно колядок, показує, які цікаві і важливі висновки можна отримати при вивченні розповсюдження обрядів та їх регіональних варіацій [10].

У власне історичних дослідженнях фольклор використовується в різних аспектах. У кожного народу є історичні легенди та пісні, до яких він ставиться з особливою повагою як до пам'яті народу до свого минулого. У легендах розповідається звідки прийшов даний народ (рід, плем'я), про родинні, шлюбні зв'язки, про військові сутички з іншими племенами і народами і т.п. ці легенди дають досить значну інформацію для виявлення етногенезу та культурно-історичних зв'язків. У

ранніх, неписьменних народів, історичні легенди досить часто є єдиним джерелом, що дає можливість встановити основні етапи їх історії і навіть окремі події. Для більш пізнього часу, коли ми маємо багато чисельні письмові джерела, фольклор відображає народне відношення до зображувальних подій та історичних діячів, дає їм оцінку, яка деколи розходиться з оцінками офіційних документів і з якою історикам необхідно рахуватися. Особливу цінність має народна поезія при вивченні народних повстань:

А у Мшані та понад лісом
 Постелився синій дим.
 Там повстанці вогонь клали,
 Щоб погрітися над ним.
 То була Левка лоївка
 Гріли руки на вогні.
 Тут призрів стрілець Калина,
 Що іде хтось по горі.
 То ішли кацапи дикі,
 За слідом, що йшов у ліс.
 Крикнув Левко: «Биймо, хлопці,
 Щоб канап сюда не ліз!»

(Записала Дишкант Ірина від Омелян Ганни 1933 р. н. із с. Іванчани Збаразького району Тернопільської обл.)

Використовуючи фольклор як історичне джерело, не можна забувати про те, що народ відображав події так, як він їх розумів, і для розповіді про них нерідко використовував складені раніше сюжети та образи. Визначити, що тут є дійсністю, а що фольклорною традицією, буває досить важко і потребує детального аналізу. Проте відхилення від історії, досить звичні для фольклорних творів, є досить важливим для розуміння народних поглядів.

При розробці окремих історико-етнографічних проблем значення різних фольклорних жанрів неоднакове. Так, для вивчення історії релігійних вірувань та їх впливу на сучасність, особливо важливою є обрядова поезія, а також легенди та повір'я.

Ой на річці на Йордані тиха вода стояла,
 Діва Марія свого сина купала.
 Іскупавши в китаєчку сповила,
 Ісповивши у колисочку уложила,
 Під головочку василечок мостила.
 Прилітало з неба три янгели – літали,
 Над тим дитятком трьома голосами співали.

(Записала Павлишин Христина від Павлини Марії Василівни, 1924 р. н. із с. Ясинівці Золочівського району, Львівської обл.)

Сімейні взаємовідносини найкраще відображаються у сімейних та сімейно-побутових піснях.
 Ой зацвіла червона калина
 Над криницею,
 Горе мені, рідна мамо
 Жити за п'яницею.
 Бо п'яниця – то не робітниця,
 День тай нічку п'є,
 А як прийде із корчми додому
 Мене молоду б'є.

(Записала Товпига Олеся від Саверин Софії Степанівни, 1940 р. н. із с. Зубрець Буцацького району Тернопільської обл.)

Для історика найбільший інтерес представляють історичний епос, історичні пісні та легенди. Але не можна обмежуватися лише одним жанром. Цінний для етнографа матеріал можна знайти у творах різних жанрів, і деколи навіть там, де найменше цього чекаєш. Багатий та цікавий матеріал може дати етнографу дослідження образно-поетичної системи народної творчості. Значна частина того, що зараз сприймається і використовується в народній поезії як художній образ або засіб, при своєму виникненні було пов'язано з поглядами народу і відображало існуючі уявлення про оточуючий світ та людину. Саме художні образи, типові ситуації можуть інколи містити найбільш давні уявлення, в них може зберігатися пам'ять про суспільні інститути та сімейно-шлюбні стосунки родового суспільства. Досить важливим є вивчення в історичному розрізі народної символіки і таких прийомів, як психологічний паралелізм, порівняння, постійні епітети. Так, у піснях майже всіх слов'янських народів зустрічаються уподібнення: смерть-весілля. В українських піснях поранений воїн, помираючи, просить свого коня (друга, птаха, вітер) передати останній привіт його рідним і

сказати, що він одружився в чужій стороні на іншій, що одружила його куля влучна і т.п. модифікація образу кровопролитна битва – весільний обід є улюбленим образом українських історичних пісень. Джерелом усіх цих образів є давнє ототожнення весілля і смерті. Весілля – перехід до іншого роду, початок нового життя, і смерть – перехід в інший світ, також початок іншого життя. Ці уявлення відобразилися і у звичаї хоронити незаміжніх дівчат у весільному одязі, звичай, що простежується ще із східнослов'янських курганних поховань і зберігся до нашого часу. Наявність цього символу у всіх слов'янських народів свідчить, що уявлення, які лежать в його основі, беруть свій початок ще з давніх часів. Таким чином, дослідження символіки має велике значення і для історії народної поетичної творчості.

Розкрити специфіку народних поетичних творів, всебічно їх дослідити повинні, звичайно, фольклористи, що володіють методами спеціального аналізу. Етнографи та історики повинні дати матеріал, що допомагає глибоко та правильно зрозуміти всі особливості творів, що вивчаються, показати їх етнічну, хронологічну та географічну достовірність. Останнім часом з'явилася низка цікавих досліджень, в яких твори народної поетичної творчості вивчаються із залученням значної кількості етнографічного матеріалу, що дає можливість вникнути в їх сутність і пояснити усі їх елементи. Такий напрямок у вивченні фольклору надзвичайно плідний: він відкриває широкі перспективи і для використання фольклору в якості історико-етнографічного джерела.

Список використаних джерел

1. Бабишкін С.Д. Дитячий фольклор в історико-педагогічному аспекті // Народна творчість та етнографія. 1990. № 1. С.58–64.
2. Борисенко В.К. Весільні побажання та віншівки // Урок української. 2002. № 5–6. С.15–16.
3. Боряк О. Міфологічні персонажі – охоронці правил поведінки людей // Народна творчість та етнографія. 1993. № 3. С.32–38.
4. Гримич М. З історії двох українських народних балад про інцест // Народна творчість та етнографія. 1990. № 5. С.40–43.
5. Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. 310 с.
6. Киченко О. Фольклор як художня система (проблеми теорії). Дрогобич: Каменяр, 2002. 216 с.
7. Козлов М.В. Етнографічно-фольклористична діяльність Філарета Колесси: історіографія: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. істор. наук: 07.00.05 – етнологія. К., 2011. 20 с.
8. Лисюк Н. Фольклор як політична зброя // Слово і час. 2005. № 11. С.65–71.
9. Соколова В.К. Фольклор как историко-этнографический источник // Советская этнография. 1960. № 4. С.12.
10. Чичеров В. Русские колядки и их типы // Советская этнография. 1958. № 2.
11. Шалак О. «Висип мені, мамо, високу могилу...» (уявлення про смерть і потайбичний світ, відображенні в українському фольклорі) // Берегиня. 2002. № 2. С.29–34.

References

1. Babyshkin S.D. Dytyachyy fol'klor v istoryko-pedahohichnomu aspekti [Children's folklore in the historical and pedagogical aspect]. Narodna tvorchtst' ta etnohrafyia. 1990. #1. S.58–64.
2. Borysenko V.K. Vesil'ni pobazhannya ta vinshivky [Wedding wishes and winnings]. Urok ukrayins'koyi. 2002. #5–6. S.15–16.
3. Boryak O. Mifolohichni personazhi – okhorontsi pravyl povedinky lyudey [Mythological Characters – Guards of the Rules of Human Behavior]. Narodna tvorchtst' ta etnohrafyia. 1993. #3. S.32–38.
4. Hrymych M. Z istoriyi dvokh ukrayins'kykh narodnykh balad pro intset [From the history of two Ukrainian folk ballads about incest]. Narodna tvorchtst' ta etnohrafyia. 1990. #5. S.40–43.
5. Davydyuk V. Pervisna mifolohiya ukrayins'koho fol'kloru [Original mythology of Ukrainian folklore]. Luts'k: Volyns'ka oblasna drukarnya, 2005. 310 s.
6. Kychenko O. Fol'klor yak khudozhnya systema (problemy teorii) [Folklore as an artistic system (problems of the theory)]. Drohobych: Kamenyar, 2002. 216 s.
7. Kozlov M.V. Etnohrafichno-fol'klorystychna diyal'nist' Filareta Kolessy: istoriohrafyia [Ethnographic and folklore activity of Filaret Kolesa: historiography]: avtoref. dys. na zdobuttya naukovoho stupenya kand. istor. nauk: 07.00.05 – etnolohiya. K., 2011. 20 s.
8. Lysyuk N. Fol'klor yak politychna zbroya [Folklore as a political weapon]. Slovo i chas. 2005. #11. S.65–71.
9. Sokolova V.K. Fol'klor kak istoriko-jetnograficheskij istochnik [Folklore as a historical and ethnographic source]. Sovetskaja jetnografija. 1960. № 4. S.12.
10. Chicherov V. Russkie koljadki i ih typy [Russian Christmas carols and their types]. Sovetskaja etnografija. 1958. № 2.
11. Shalak O. «Vysyp meni, mamu, vysoku moylyu...» (uyavlennya pro smert' i potaybichnyy svit, vidobrazhenni v ukrayins'komu fol'klori) [«Rise me, my mother, a tall grave ...» (the notion of death and the secret world, reflected in Ukrainian folklore)]. Berehynya. 2002. #2. S.29–34.

Оксана Ятышук

УКРАИНСКИЙ ФОЛЬКЛОР КАК ИСТОРИКО-ЭТНОГРАФИЧЕСКИЙ ИСТОЧНИК ЗНАНИЙ

Статья посвящена исследованию украинского народного творчества как историко-этнографических знаний. Народное творчество содержит в себе отражение разных элементов народной жизни. В нем поэтическим языком изображается как мирозерцание народа, так и сведения о разных сторонах народной жизни. Именно этот факт привлекает научное внимание этнологов.

Ключевые слова: фольклор, колядки, свадебные песни, сказка, общественно-бытовая лирика.

Oksana Yatyshchuk**UKRAINIAN FOLKLORE AS THE SOURCE
OF HISTORICAL ETHNOGRAPHICAL KNOWLEDGE**

The article is devoted to research of Ukrainian folk art as a historical-ethnographic source. Folklore includes displaying of various elements of national life. Philosophy of ethnos and different aspects of national life are shown with the poetic language in the folklore. This fact is cause interest among anthropologists.

Key words: Folklore, carols, wedding songs, fairytale, socio-home lyrics.

УДК 94 (477) «179/1917»:[719:336]**Ігор Саламаха****ФІНАНСУВАННЯ ГАЛИЦЬКИМ КРАЙОВИМ СЕЙМОМ ОХОРОНИ ІСТОРИЧНИХ
ПАМ'ЯТОК СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.**

У статті досліджуються особливості фінансування Галицьким крайовим сеймом у другій половині ХІХ ст. охорони історичних пам'яток краю. Визначається, що найчастіше кошти із крайового бюджету виділялися на реставрацію найбільш відомих пам'яток церковної архітектури. Робиться припущення про вирішальний вплив галицьких урядовців-консерваторів на збільшення щорічних регулярних витрат Галицького крайового сейму на охорону пам'яток.

Ключові слова: фінансування, консерватор, Галицький крайовий сейм, історична пам'ятка, реставрація.

Від середини ХІХ ст. органи місцевої влади Галичини усе частіше розпочинають цікавитися станом збереження історичних пам'яток краю, подекуди контролюючи окремі, найбільш важливі, реставрації. Особливо цей процес набув поширення з початку 60-х рр. ХІХ ст., у зв'язку із появою Галицького крайового сейму, який частково взяв на себе обов'язки фінансування охорони історичної спадщини в Галичині, а також з активною діяльністю інституту консерваторів, спеціальних урядовців, призначених Віднем для нагляду за пам'ятками історії та культури. Витрати галицького парламенту на збереження пам'яток старовини у другій половині ХІХ ст. іноді були доволі значними, тому, доцільною видається необхідність дослідити цю проблему більш ґрунтовно.

Варто відзначити, що до 60-х рр. ХІХ ст. майже усі реставрації пам'яток старовини у Галичині здійснювалися на кошти, зібрані із добровільних пожертв населення або за рахунок установи, якій належала пам'ятка. Однак у 1866 р. Галицький крайовий сейм ухвалив рішення про запровадження з 1867 р. в крайовому бюджеті нової постійної рубрики (8-ї за порядком), яка містила б видатки на утримання і реставрацію історичних пам'яток. Офіційно вона носила назву «Утримання історичних пам'яток» і включала кошти, які сейм виділяв на охорону крайових пам'яток взагалі (у крайовому бюджеті позиція, яка містила ці кошти мала назву «Реставрація пам'яток в цілому, укладення та публікація наукових та урядових списків пам'яток що знаходяться у нашому краї») та кошти, виділені на конкретні реставраційні роботи. Сума, передбачена у бюджеті на так звані «загальні потреби», налічувала спершу 3000 гульденів і мала бути порівну розділена між східною та західною частинами краю. Однак з 1876 р. вона була зменшена вдвічі і відтоді становила лише 1500 гульденів [1, арк. 67].

З 1892 р. назву згаданої позиції у крайовому бюджеті замінено на нову. Приводом до цього став конфлікт між щойно утвореним «колом» консерваторів та кореспондентів Східної Галичини та крайовим віділом. Спричинило його невідповідне, на думку галицьких урядовців, використання коштів галицькими консерваторами, позаяк більшу частину грошей, передбачених у крайовому бюджеті на 1889 та 1890 рр., вони використали на обладнання консерваторських бюро та на видання публікацій, а не безпосередньо на охорону пам'яток. Конфлікт вдалося владнати лише після того, як консерватори пообіцяли більш ощадливо витратити кошти. Крайовий віділ також пішов на певні поступки і згадана позиція у крайовому бюджеті, через яку розпочався конфлікт, змінила назву і відтоді почала називатися «На утримання консерваторських канцелярій у Львові та Кракові, укладення та публікація наукових та урядових списків пам'яток що знаходяться у нашому краї». Причому обумовлювався розмір виплат консерваторам обох пам'ятко-охоронних організацій становитиме 3000 гульденів [15, s. 15–16]. Кошти ці мали видаватися до рук президентів або секретарів львівського «кола» та краківського «грона» і могли витратитися консерваторськими організаціями на власний розсуд без вказівок «згори». Через чотири роки згадана сума була збільшена до 4000 гульденів [18, s. 21], і після грошової реформи 1892–1899 р. та запровадження нової офіційної валюти крони, становила вже 8000 крон [22, s. 21].